

Ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος Σάρδεων

Γενναῖος Ὑπερασπιστὴς τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων

ΕΝΑΣ μέγας καὶ ἐν πολλοῖς ἄγνωστος στὸ εὐρύτερο Πλήρωμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας εἶναι ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος, Ἐπίσκοπος Σάρδεων, ὁ Ὁμολογητὴς.

Γεννήθηκε τὸ ἔτος 754 στὰ Οὐζαρα τῆς Λυκαονίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ γονεῖς εὐσεβεῖς καὶ εὐκατάστατους. Ἡ Λυκαονία τοποθετεῖται μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Παιδίας, μὲ πρωτεύουσα τὸ Ἰκόνιο.

Ἀπὸ μικρὸς ἐπιδόθηκε στὴν μάθησι τῶν ἱερῶν γραμμάτων στὴν γενέτειρά του, ὄντας φιλομαθὴς καὶ ὀξύνοους. Ἀργότερα δὲ μετέβη στὴν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου γιὰ ἀνώτερες σπουδές. Ὁ ἰσχυρὸς καταρτισμὸς του, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν καλωσύνη τοῦ χαρακτήρου του, τὸν ἀνέδειξαν ἄνθρωπο βαθειᾶς εὐσεβείας καὶ ἐγκρατείας, προσηλωμένο μὲ ζῆλο στὸ Βιβλικό, Πατερικὸ καὶ Ὁμολογητικὸ πνεῦμα τῆς ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Ὅταν ἐπέστρεψε στὴν γενέτειρά του ἀφιερώθηκε ἄνευ δισταγμοῦ στὴν Μοναχικὴ Πολιτεία σὲ Μονὴ τῆς περιοχῆς του, ὅπου διέπρεψε ἐπὶ ἀρετῇ, σοφίᾳ καὶ χάριτι. Αὐτὸ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ χειροτονηθῇ σταδιακὰ Διάκονος καὶ Πρεσβύτερος καὶ νὰ ἀποκτήσῃ φήμη φωτισμένου Πνευματικοῦ πατρός, καθοδηγητοῦ καὶ διδασκάλου τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Ζωῆς τῆς ἁγίας Πίστεως. Θεία

νεύσει, σὲ ἡλικία τριάζοντα τριῶν μόλις ἐτῶν, χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ταράσιο Κωνσταντινουπόλεως τὸ Πάσχα τοῦ ἔτους 787 καὶ τοποθετήθηκε στὴν χηρεύουσα περιφανῆ Μητροπολίτι τῶν Σάρδεων, ἡ ὁποία εἶχε ὑποστῆ πολλὰ δεινὰ κατὰ τὴν προηγηθεῖσα περίοδο τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως.

Ὁ Ἅγιος, ὡς Μητροπολίτης Σάρδεων, ἔλαβε μέρος στὴν συγκληθεῖσα τὸ ἴδιο ἐκεῖνο ἔτος τῆς χειροτονίας του Ἁγία Ζ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδο στὴν Νίκαια τῆς Βιθυνίας, καὶ μὲ τὶς θεόσοφες, πολύτιμες καὶ ἐμδριθεῖς παρεμβάσεις του σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς Συνεδρίες Αὐτῆς συνέβαλε ἀποφασιστικὰ στὴν ὀρθὴ κατεύθυνσι τῶν συζητήσεων καὶ ἐργασιῶν καὶ στὴν διατύπωσι τοῦ Ὁρου Αὐτῆς ὑπὲρ τῶν Ἁγίων Εἰκόνων καὶ κατὰ τῆς δεινῆς καὶ βλασφημοῦ αἰρέσεως τῆς Εἰκονομαχίας.

Οἱ ἀπόψεις του καταναγάζονταν ἀπὸ τὸ γνήσιο Πατερικὸ καὶ Παραδοσιακὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος του ἐλαμπρύνετο ἀπὸ σεμνότητα καὶ ἐπιείκεια γιὰ τὸν λόγο αὐτό, συντάχθηκε ἄνευ ἐπιφυλάξεως μὲ τὸν Ἅγιο Ταράσιο στὸ ζήτημα τῆς ἀμέσου ἀποδοχῆς στοὺς Θρόνους τῶν ὄσων ἐκ τῶν εἰκονομάχων ἐπισκόπων ἐξεδήλωσαν μετάνοια καὶ ἐνώθηκαν στὴν Ὁρθοδοξία. Ἐπίσης, ὁ Ἅγιος ἀνέγνωσε τὰ Πρακτικὰ τῆς τετάρτης Συνεδρίας τῆς

Ἁγίας Οἰκουμενικῆς Συνόδου, υπέγραψε δὲ τὸν Ὁρθόδοξο Ὅρο στὴν τελευταία Συνεδρία Αὐτῆς.

Ἡ ὄλη του παρουσία καὶ σύνεσις ἐτιμήθηκε βαθύτατα ἀπὸ τοὺς Βασιλεῖς Εἰρήνη καὶ Κωνσταντῖνο, ὥστε τὸν ἀπέστειλαν ὡς Πρέσβυ γιὰ σημαντικὴ ὑπόθεσι τῆς Αὐτοκρατορίας στὴν Συρία.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκβασί αὐτῆς, ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος ἐπέστρεψε στὸ ἀγαπητὸ Ποίμνιό του στὶς Σάρδεῖς καὶ ἀφωσιώθηκε στὴν διακονία αὐτοῦ. Ὁ χαρισματικὸς καὶ δυναμικὸς λόγος του οἰκοδομοῦσε, στήριζε καὶ ἐνίσχυε τοὺς ἀδυνάτους στὴν Πίστι, ἐνῶ ἡ ἀγάπη καὶ φιλανθρωπία του ἀνακούφιζε τοὺς ἐνδεεῖς καὶ ἀναγκασμένους.

Ὁ Ἅγιος προσέφερε τὴν προστασία του σὲ μία νεαρὰ κόρη, τὴν ὁποῖαν μάλιστα ἔκλειρε Μοναχῆ, προκειμένου αὐτὴ νὰ ἀποφύγῃ τὴν δυνάστευσί της ἀπὸ πλούσιο καὶ ἰσχυρὸ εὐγενῆ τῶν Σάρδεων. Ἐκεῖνος κατέφυγε παραπονούμενος κατὰ τοῦ Ἁγίου στὸν Αὐτοκράτορα Νικηφόρο τὸν Α΄, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ Ἱερὸς Εὐθύμιος, μετὰ δέκα τέσσερα ἔτη ἐγκλειστῆς ποιμαντορίας, νὰ σταλῆ στὴν πρώτη του ὑπὲρ δικαιοσύνης Ἐξορία τὸ ἔτος 803 στὴν μακρυνὴ Παταλαραία, ἓνα μικρὸ νησάκι μεταξὺ Σικελίας καὶ Β. Ἀφρικῆς! Ἐκτοτε πλέον δὲν θὰ ξαναπέστρεφε στὴν ἔδρα του, ἐφ' ὅσον ἄρχιζε γι' αὐτὸν ἡ ἐπὶ τρεῖς ὀλόκληρες δεκαετίες ἀλλεπάλληλη ταλαιπωρία τῶν μαρτυρικῶν Ἐξοριῶν του...

Τὰ Χριστούγεννα τοῦ ἔτους 814 ὁ ἐξόριστος Ἅγιος Ἐπίσκοπος τῶν Σάρδεων ἀνεκλήθη στὴν Κωνσταντινούπολι ἀπὸ τὸν νέο Αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν Ε΄, γιὰ νὰ συμμετάσχῃ σὲ μία σύνοδο κατὰ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων, στὴν παράφρονη προσπάθεια ἀναβιώσεως τῆς καταδικασθείσης Εἰκονομαχίας! Ὁ

Ἅγιος ἀντιτάχθηκε σθεναρῶς στὸν αἰρετικὸ Αὐτοκράτορα μὲ ἔξοχη θεολογικὴ ἀπολογία ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῶν Ἁγίων Εἰκόνων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξορισθῆ γιὰ δευτέρου φορά, ὑπὲρ Πίστεως πλέον, τὸ ἔτος 815, κατὰ πᾶσα πιθανότητα στὴν νήσο Θάσο, ὅπου καὶ ἐδέχθη δύο σωζόμενες Ἐπιστολές ἀπὸ τὸν ἕτερο μέγα Ὁμολογητὴ Πατέρα τῆς ἰδίας ἐποχῆς Ἅγιο Θεόδωρο τὸν Στουδίτη.

Κατὰ τὴν διάρκειά τῆς βασιλείας τοῦ ἐπομένου ἐπίσης εἰκονομάχου Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Β΄, ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος ἀνακλήθηκε ἀπὸ τὴν δευτέρου Ἐξορία του, ὡμολόγησε καὶ πάλι θαρραλέα τὴν Ὁρθόδοξου Πίστι του ὑπὲρ τῶν Ἁγίων Εἰκόνων καὶ ἐξορίσθηκε γιὰ τρίτη συνεχόμενη φορά στὸ νησί Ἅγιος Ἄνδρέας στὸ ἀκρωτήριο τοῦ Ἀκρίτα στὴν Μαύρη Θάλασσα.

Ἐκεῖ παρέμεινε γιὰ τρία τουλάχιστον χρόνια σὲ σκοτεινὴ φυλακὴ, ὅπου ἐδέχετο ἐπισκέψεις πιστῶν, τοὺς ὁποίους ἐστήριζε μὲ κάθε τρόπο στὴν Ὁμολογία τῆς Πίστεως. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ ἔτους 831, ὀλίγο πρὸ τῶν Χριστουγέννων, ὁ ἐξόριστος Ἅγιος Ἐπίσκοπος ἐκλήθη στὴν νέα καὶ τελικὴ δοκιμασία του, ἡ ὁποῖα ἐπέστρεψε ἐνδοξα καὶ μαρτυρικὰ τὴν πολυπαθὴ ὁμολογιακὴ βιοτή του.

Ὁ Εἰκονομάχος Αὐτοκράτορας Θεόφιλος τὸν κάλεσε σὲ ἀπολογία γιὰ τὴν ἐμμονή του στὴν Ὁρθοδοξία καὶ γιὰ τὸ ὅτι δεχόταν ἐπισκέπτες, τοὺς ὁποίους ἐστήριζε στὸ φρόνημά του. Τοῦτο θεωρήθηκε ἀσεβῶς ὡς παράνομη δραστηριότητα! Ὁ Ἅγιος προέβη σὲ νέα θαυμασία Ὁμολογία ὑπὲρ τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων καὶ ἠλεγξε ἀποφασιστικὰ τὸν ἀσεβῆ Αὐτοκράτορα γιὰ τὴν δυσσέβειά του. Ὁ Θεόφιλος σὲ ἓνα ξέσπασμα ἀσυγκράτητης ὀργῆς ἔδωσε ἐντολή νὰ ραβδίσουν τὸν Ἅγιο μὲ τετρακοσίους ραβδισμοὺς. Ὁ ραβδισμὸς μὲ ὡμὰ βού-

←
νευρα σὲ ὄλο τὸ καρτερικὸ σῶμα τοῦ Ὁμολογητοῦ Ἱεράρχου ἐπανελήφθη μετὰ ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρες, ἐφ' ὅσον διαπιστώθηκε ὅτι ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος παρέμενε ἀμετάθετος καὶ ἀσάλευτος στὴν Πίστι τῆς Ἀληθείας. Ὁλο τὸ ἄχραντο σῶμα του, τὸ ὁποῖο μοσχοβολοῦσε εὐωδίαν Χριστοῦ, μεταβλήθηκε σὲ μία ἄμορφη δυσώδη πληγὴ, γεμάτη πῦρον καὶ αἷμα. Σὲ αὐτὴ τὴν δεινὴν κατάστασι, ὁ Ἅγιος ἐρρίφθη ἀπάνθρωπα στὴν φυλακὴ, ἐντελῶς ἀδοθήτος καὶ ἀνεπιμέλητος. Τὸ μαρτύριο τῶν φρικτῶν πόνων του διήρκεσε ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρες, ἐνῶ ὁ Ὁμολογητὴς τῶν Ἱερῶν Εἰκόνων ἦταν ἤδη ἡλικιωμένος καὶ ἀνήμερος 77 ἐτῶν!...

Τὴν ἐπομένη τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 831, ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος Σάρδεων παρέδωσε τὴν φωτεινὴ καὶ καθαριμένη ψυχὴ του εἰς χεῖρας Θεοῦ καὶ ἀμέσως τὸ καταπληγωμένο σῶμα του ἀκτινοβόλησε

λαμπρὰ Φῶς Χριστοῦ καὶ ξεχύθηκε μία ἄρρητη εὐωδία θαυμαστὴ καὶ νικητικὴ!

Τὸ σεπτὸ σκῆνωμά του ἐπιτελοῦσε ἀναρίθμητα θαύματα. Σήμερα, ἡ θεία καὶ μυρίπνοος Κάρα του θησαυρίζεται στὸν μοναδικὸ Ναὸ ἐπ' ὀνόματί του στὸ Κεραταῖνι τοῦ Πειραιῶς, ὅπου συνεχίζει τὴν παροχὴ τῶν θείων χαρίτων καὶ εὐλογιῶν του!

Εἶθε ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος, ὁ πολυπαθὴς Ὁμολογητὴς Ἱεράρχης, νὰ μᾶς στηρίξη στὴν Ὁρθόδοξη Πίστι καὶ στὴν ἐνάρετη κατὰ Χριστὸν πολιτεία, ἐν ὑπομονῇ καὶ ἐλπίδι!

(*) Κύρια πηγὴ γιὰ τὴν ἀπόδοσι τοῦ Βίου ἀπετέλεσε ἡ εἰδικὴ Διπλωματικὴ Ἔργασια, ἡ ὁποία κατατέθηκε στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τῆς Πελαγίας Γαλανοῦ-Καραμπέρη, Ἡ Εἰκονομαχία καὶ ὁ Ἅγιος Εὐθύμιος Σάρδεων, Θεσσαλονίκη 2008, ἰδίως οἱ σελ. 92-100.

«Ἐλθὲ καὶ γενοῦ ἄνθρωπος!»

Ἡ Σάρκωσις καὶ τὸ Μεγαλεῖο τοῦ Ἀνθρώπου

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοὶ καὶ Ἀδελφές μου

Οἱ Ἅγιοι μᾶς προτρέπουν νὰ συλλογισθῶμεθα προσευχητικὰ καὶ μὲ καρδιά γεμάτη εὐγνωμοσύνη τὸ Μέγα Μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ.

«Συλλογίσου», λέγει ὁ Ὅσιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, «συλλογίσου, ἀδελφέ, τὸ ὕψος τοῦ βαθμοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνυψώθης διὰ μέσου τῆς θείας Ἐνανθρωπήσεως»¹.

Καὶ ἐν συνεχείᾳ, ὁ Ὅσιος παραπέμπει στὸν θεόλεκτο Ἀπόστολο Παῦλο, ὁ ὁποῖος γράφει πρὸς Ἐφεσίους:

«Ἀναβὰς (ὁ Χριστὸς) εἰς ὕψος», «ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν» καὶ «πληρώσας τὰ πάντα», «ἀιχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις»².

Ὁ σαρκωθείς καὶ σταυρωθεὶς Σωτήρας μας, ὅταν μετὰ τὴν Ἀνάστασι καὶ τὴν Ἀνάληψί Του ἀνέβη ὑψηλὰ στὸν Οὐρανό, αἰχμαλώτισε καὶ κατήργησε τὴν ἁμαρτία, τὸν θάνατο καὶ τὸν διάβολο, ἐγένετο μὲ τὴν Θεανθρώπινη Παρουσία Του καὶ τὶς δωρεές Του τὰ πάντα, καὶ ἔδωσε στοὺς ἀνθρώπους τὰ Χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

* * *

Φιλόχριστοι Ἀδελφοὶ καὶ Ἀδελφές μου

Ἐνα ἀπὸ τὰ «δόματα», τὰ Χαρίσματα αὐτά, θεβαίως τὸ ὑψηλότερο, εἶναι ὅτι ἀνήκομε πλέον στὴν Οἰκογένεια τοῦ Θεοῦ, στὴν «Ἁγία Ἀριστοκρατία τοῦ Θεοῦ»³, ὅπως τὴν χαρακτηρίζουν οἱ

Ἅγιοι: εἴμεθα «τέκνα Θεοῦ», «κληρονόμοι Θεοῦ» καὶ «συγκληρονόμοι τοῦ Χριστοῦ»⁴.

Αὐτὴ ἡ θεία Υἱοθεσία μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἀπευθυνώμεθα μὲ οἰκειότητα πρὸς τὸν Θεὸ ὡς *Πατέρα μας*⁵: ὅλοι οἱ Χριστιανοί, κατὰ τὸν Ἱερὸ Χρυσόστομο, ἔχομε λάβει ἀπὸ κοινοῦ «μίαν εὐγένειαν»⁶, ἀλλὰ καὶ μίαν κλῆσιν:

«Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά»⁷.

Ἐδῶ ἀκριδῶς, μὲ τὸ Χάρισμα καὶ τὴν Κλῆσι αὐτῆ, μᾶς ἀποκαλύπτεται ἀκόμη βαθύτερα τὸ Μεγαλεῖο τοῦ Ἀνθρώπου: ἔχει δημιουργηθῆ καὶ ἀναδημιουργηθῆ τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ ἔχη τὴν δυνατότητα νὰ γίνῃ «θείας κοινωνὸς φύσεως»⁸.

* * *

Τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ Κόσμου καὶ Ἐκκλησίας εἶναι ἡ Ἁγιότης, ὡς τὸ «ὑπέρτατο χριστιανικὸ ἰδανικόν»⁹, κατὰ τοὺς Ἁγίους.

Αὐτὴ ἡ δυνατότης τοῦ «ἁγιασμοῦ» μας, χωρὶς τὸν ὁποῖο «οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον»¹⁰, μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὴν στιγμή ὅπου ὁ Χριστὸς μας «ἐκοινώνησε τὴν θεότητά Του εἰς τὴν ἀνθρώπινον φύσιν»¹¹, κατὰ τὴν Σάρκωσιν· ὅταν ἐξεχύθη στὴν πρώην ταπεινὴ καὶ ἀγενὴ φύσι μας ἡ ἀπειροδύναμος ἀγαθότης τῆς θεαρ-

«χικῆς ἀσθενείας»¹²· ὅταν ὁ Κύριός μας «ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβῶν»¹³ καὶ ἔγινε ἕνας *Μεταναστῆς τῆς Ἀγάπης*, ἕνας «Πτωχὸς» καὶ «Εὐάλωτος Θεός»¹⁴, προκειμένου ἡμεῖς νὰ «μεταλάβωμεν τῆς Ἐκείνου πληρώσεως»¹⁵, νὰ γίνωμε δεκτικοὶ τῆς Ἀκτίστου Χάριτος καὶ νὰ πληρωθοῦμε/γεμίσωμε μὲ τὰ «δόματα» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

* * *

Ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ τέκνα καὶ Ἀδελφοί!

Ἰδιαιτέρως σήμερα, στὴν μεγάλη αὐτὴ Δεσποτικὴ Ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μας, ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος μὲ τὸ χριστοκεντρικὸ πάθος, τὸ ὁποῖο τὸν διακρίνει γιὰ τὸν ἄνθρωπο, μᾶς ἀπευθύνει μία προτροπὴ:

«Ἐλθὲ καὶ γενοῦ ἄνθρωπος!»· «ταῦτα λέγω καὶ λέγων οὐ παύσομαι· ἔλθὲ καὶ γενοῦ ἄνθρωπος!»¹⁶...

Πῶς Μὲ ποιό τρόπο θὰ γίνωμε ὄντως ἄνθρωποι, κατὰ χάριν θεάνθρωποι;

Ὅταν δὲν λησιμονοῦμε τὸ «ὑπέρτατο χριστιανικὸ ἰδανικόν» μας, δηλαδή τὸν «ἀγιασμό» μας· ὅταν καλλιεργοῦμε τὸ Χάρισμά μας καὶ γινώμεθα «μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ»¹⁷ καὶ μιμηταὶ Χριστοῦ, διὰ μέσου τῶν θεοποιῶν ἀρετῶν καὶ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων· ὅταν ἰδιαιτέρως «περιπατῶμεν ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς»¹⁸.

* * *

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ

Ἀδελφοὶ καὶ Ἀδελφές!

Ἐπικαλούμενοι ἐφ' ὑμᾶς τίς εὐχές τοῦ πολυσεβάστου Γέροντος καὶ Μητροπολίτου μας κ. Κυπριανοῦ καὶ τίς πρεσβεῖες τῆς Ὑπερευλογημένης Θεοτόκου, ἃς θέσωμε τὴν σφραγίδα τῶν ἱερῶν συλλογισμῶν μας γιὰ τὴν θεία Ἐνανθρώπησι, μὲ τὴν προτροπὴ καὶ πάλι τοῦ Ἱεροῦ Χρυσόστομου:

«Ἐραστὴς ἔσο τῆς ἀγάπης! δι' αὐτῆς γὰρ ἐσώθης, δι' αὐτῆς υἱὸς γέγονας»¹⁹,

δι' αὐτῆς θὰ γίνῃς Θεὸς κατὰ χάριν καὶ κοινωνὸς Θείας φύσεως, ὥστε διὰ σοῦ νὰ δοξάζεται ὁ Πατήρ, δι' Υἱοῦ, ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

† Ἁγία Γέννησις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 2010

Ταπεινὸς εὐχέτης πρὸς τὸν
ἐνανθρωπήσαντα Κύριό μας

Ὁ Ἐπίσκοπος

† Ὁ Ὁρεῶν Κυπριανὸς

Ἀναπληρωτῆς Πρόεδρος

τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐνισταμένων

1) Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Γυμνάσιμα Πνευματικά, σελ. 145α, Μελέτη ΙΘ', § 6', ἐκδόσις στ', Β. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1971. / 2) Πρβλ. Ἐφεσ. δ' 8 καὶ 9. / 3) Ἁγίου Νικολάου (Βελμίροβιτς), «Τὸ Μυστήριον τῆς «ἐπίθεσης» τῶν χειρῶν», στὸ Πάτερ ἡμῶν, σελ. 88, Π. Μπότση, Ἀθήνα 2003. / 4) Ρωμ. η' 16-17. / 5) Πρβλ. Ματθ. στ' 9: «Πάτερ ἡμῶν». / 6) Ἱ. Χρυσόστομος, PG τ. 57, στλ. 279, Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, Ὁμιλία ΙΘ', § δ'. / 7) Ἐφεσ. ε' 1. / 8) Πρβλ. Β' Πέτρ. α' 4. / 9) Ἁγίου Νικολάου (Βελμίροβιτς), ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 87. / 10) Ἐδρ. ιδ' 14. / 11) Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 147α, § γ'. / 12) Πρβλ. Ἁγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, PG τ. 3, στλ. 681D, Περὶ Θεῶν Ὀνομάτων, Κεφάλαιον Γ', § I. / 13) Φίλιπ. β' 7. / 14) Μητροπολίτου Ἀντωνίου Μπλούμ, Ὁ Εὐάλωτος Θεός, ἐκδ. Ἐν πλῶ, Ἀθήνα 2008. / 15) Πρβλ. Ἁγίου Γρηγορίου Θεολόγου, PG τ. 36, στλ. 325C, Λόγος ΙΗ', Εἰς τὰ Θεοφάνια, εἰπὸν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος, § IB'. / 16) Ἱ. Χρυσόστομος, PG τ. 55, στλ. 500, Εἰς τὸ «Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος...», § α'. / 17) Ἐφεσ. ε' 1. / 18) Ἐφεσ. ε' 2. / 19) Ἱ. Χρυσόστομος, PG τ. 62, στλ. 117, Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους, Ὁμιλία ΙΖ', § α'.

